

חינוך – חלק ז'

אתמול ביררנו את המושגים 'נפש', 'רוח' ו'נשמה'. האר"י הקדוש בהקדמה ב' לשער הגלגולים מחדש שדרגות אלו לא שייכות רק לעבודה רוחנית, אלא יש להן גם לוח זמנים כרונולוגי בהתפתחות האדם: כשתינוק נולד מאירה בו חלק מההנפש בלבד, ובאופן הדרגתי הוא מקבל את שאר הנפש, רוח ונשמה, תהליך זה נמשך עד גיל עשרים שאז הוא גמר כניסת הנשמה. וזה לשונו:

"הנה בעת שנולד גוף האדם ויוצא לאויר העולם, נכנסת בו הנפש שלו, ואם יוכשרו מעשיו, יזכה ויכנס בו הרוח בתשלום שנת השלש עשרה שאז נקרא איש גמור כנודע. ואם יוכשרו עוד מעשיו מאז ואילך, נכנסת בו הנשמה בתשלום שנת העשרים"

יש להדגיש ולדייק בדברי האר"י שהעובדה שאדם הגיע לגיל 13 אין זה אומר שנכנסה בו רוח, או בגיל עשרים שנכנסה בו נשמה, שכן על פי רוב, בני האדם חיים את רוב או כל ימיהם ברמת הנפש המבטאת כאמור את מלחמת הקיום והרדיפה אחרי תענוגות וכבוד. כאשר אדם מצליח להתעלות לגמרי מן האנוכיות והדאגה לעצמו, וחי חיים של אמת הרי זה נקרא שהוא "זכה לרוח". נכון שגם ילד בן עשר מסוגל להבין את האמת, אך אין זה אומר שהוא חי על פיה! ואם אדם "זוכה לנשמה" הרי זה אומר שהוא אדם קדוש שכל חייו הם רצף של דביקות וגעגועים לאלוקות.

מה שאנו אומרים שהרוח נכנסת בגיל 13, זה אומר שמאז קיים הפוטנציאל לכך, וכן שלפעמים זה עשוי לבוא גם לידי ביטוי מעשי.

אך יש לנו נגזרת רבת משמעות גם לכיוון השני: לפני גיל 13 אין פוטנציאל של רוח כלל!

אין זה אומר חלילה שאין לילד קודם גיל זה שייכות לקדושה, ההיפך הוא הנכון, לילדים יש רגש רוחני זך וטהור הרבה יותר מאשר למבוגרים, אולם לפני גיל 13 כל הקדושה היא חלק מהחוויה האגואיסטית שלו - אם כי לא שלילית, אלא איגואיסטיות חיובית, כמו שרחמים על מישהו זה סוג של אגואיסטיות כיוון שאני דואג לו כי כואב לי לא לדאוג לו אך לא נאמר שזה שלילי.

ממילא השאלה הקריטית בכל הגישה החינוכית עד גיל 13 היא האם הילד נהנה? האם הרוחניות מתוקה לו? האם אנו מכניסים לו רגשות נעימים בכל הקשור לשבת, לתפילה, לתורה, לארץ ישראל, ולכל חלקי היהדות.. זה הדבר העיקרי שיכול לדבר אליו בגילאים אלו.

מחר, אם ירצה השם, נרחיב בכל הנוגע לכוחות הדמיון הרגש והשכל, ובנגזרות של הם לגיל לחינוך בגיל הרך.